

A titokzatos Petrovics

Megvettem a Szozuzpecsatynál a Budapest 1988. I. havi számát, melyben a Legenda a halhatatlanságról című cikket közölték. Örülök, hogy az 1849. július 31-i, segesvári ütközetben titokzatosan eltűnt Petőfi sorsának kutatása ily mértékben foglalkoztatja a magyar közvéleményt. Szeretném, ha nem értenék félre soraimat; ha egy legenda elterjedésének okával foglalkoznak a kutatók, ha a szibériai levéltárak iratait tanulmányozva igyekeznek fényt deríteni a titokzatos Petrovics sorsára, ez még nem áltudomány. Oly nagymértékben hasonlított mind külsőleg, mind pedig belsőleg Petőfi Sándorra, hogy ezért sem szabad elutasítani a kutatók megállapításait.

Szeretném felhívni figyelmüket cikkük néhány pontatlanságára. Ha a továbbiakban is hivatkoznak munkáinkra, kíváncsok, hogy helyesen közölgék kutatóink nevét. Nem felel meg a valóságnak az „Alekszandr Alekszandrovics Petrovics magyar őrnagy és költő” alcím sem. Petrovics atyai neve nem Alekszandrovics volt, hanem Sztjepanovics! Az én nevem Pagirja, Z.A. Paskul a valóságban Paskuj, M. Parlani pedig M. Parlag. Valójában Manassest sohasem küldtük Burjátába, mert tudtuk, hogy szélhámos, és nem kell erre a dokumentumra hivatkoznunk. Ez a hiba a szibériai tudósoktól származik. Azután azt írja, hogy a magyar szabadságharc 1949-ben volt, pedig valójában 1849-ben zajlott (lásd orosz melléklet).

Elküldték nekem a Magyarország című lap másolatát, ebben 1940-ben s nem 1947-ben jelent meg Abonyi Ernő cikke, Szendrey Júlia a bécsi kamarilla és a nádor parancsára nyilvánította holtnak Petőfit címmel. Feltételezhetően mindezek nyomdai hibák.

Tyivanyenko, Gyemin, Ozerov, Kovalj és más tudományos kutatók mellett Muravjov is elküldte nekem Petőfi barguzini sírjánál végzett kutatásainak eredményét, ezeket mellékeltettem küldöm Önöknek.

Vaszilij Vasziljevics Pagirja
Munkács

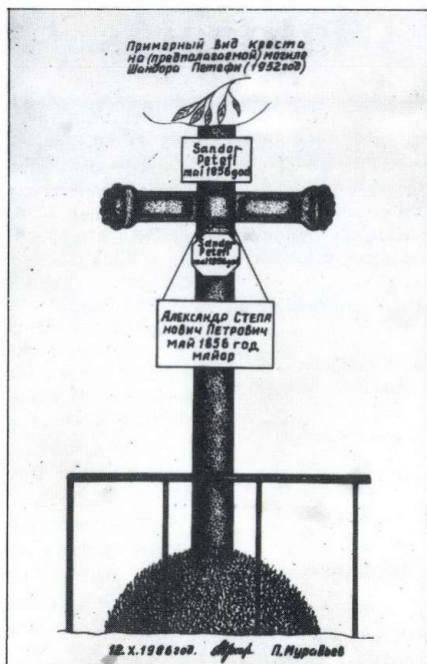
ul. Krasznarméjszkaja 58/a

1988. február 20.

Míg él az emlékezet

A Bajkál című lap
tisztelet szerkesztőségének

Figyelembe véve Petőfi Sándor — Alekszandr Sztjepanovics Petrovics — le-

Petőfi Sándor
feltételezett sírján lévő kereszt
hozzávetőleges rajza

hetséges barguzini tartózkodása és sírja vonatkozásában végzett munkájuk fontosságát, s azt, hogy a tetemet esetleg exhumálják, engedjék meg, hogy néhány adatot közöljek önökkel. Nem egy újabb változatról van szó, ezekből már így is van elég, akárcsak az ellentmondásokból és „fehér foltokból”. Csupán azt szeretném elmondani, amit láttam, és amire emlékszem.

A kiindulási pont vitathatatlanul M. K. Küchelbecker sírja kell hogy legyen. Erről a Bajkál 1985. 5. száma azt írta, „hogy senki sem tudja, a hét névtelen sírhalom közül melyikben nyugszik a dekabrista”. A következtetés alapja, hogy „M. K. Küchelbecker jelenlegi emlékműve körülbelül a hiteles helyen található, a rejtélyes Petrovics sírjának keresése alkalmával kiinduló pontként szolgálhat”. Ez a fölvetés reményt keltő, de nem meggyőző. Mielőtt M. K. Küchelbecker sírjának helyéről a végleges következtetést levonnák, s ennek alapján Petőfi eltemetésének helyét megállapítják, azt ajánlom, ismerkedjenek meg az alábbi adatokkal.

Küchelbecker dekabrista barguzini sírjáról a fivéremtől, Alekszandr Treszkin-től értesültem (ő Barguzinban járt középiskolába 1950-ben). A dekabrista sírjának megtekintésére két barátommal Usztj-Barguzinból a temetőbe mentünk 1952-

ben. M. K. Küchelbecker sírját fakerítés övezte. A kerítésen belül magas fakereszt állott, mellette pedig a sírdombon feküdt M. K. Küchelbecker vas emléktáblája, melynek felső része ovális alakú volt.

Nem messze M. K. Küchelbecker sírjától, alacsony vaskorlát mögött egy furcsa magas kereszt volt, vízszintes szárral. Úgy tetszett, szinte kilóg a fiatal zöld bokrok közül, erős „kezét” mintegy „ökölbe” szorítja, „fejét” pedig elfedi a bokrok zöldje. Nem látszott rajta rozsdásodás. Valószínűleg nagyon jó minőségű öntvényből készítették. A kereszt oszlopának átmérője körülbelül 150-180 milliméter volt. Az oszlopnál világosabb volt a színe (valószínűleg külön öntötték, és azután erősítették az oszlop mélyedésébe). A feszület magassága a föld színétől körülbelül 1800 milliméter volt. A feszület alsó „karja” alatti tábla feliratát nehezen lehetett kibetűzni, s ekkor figyeltem fel egy körülbelül 300x300 milliméter méretű fém-táblára, mely a feszület két „karja” fölött volt felfüggesztve a kereszt oszlopára. Rajta fehér festékekkel az alábbi latin betűs feliratot láttam:

Sándor
Petőfi
1856 május

Összehasonlítva a felső és a nyolcszögletű alsó tábla feliratát, arra a következtetésre jutottam, hogy a felső tábla az alsó rész feliratát ismétli. Ez a tábla körülbelül 500x300 milliméter nagyságú volt, rézdróttal felfüggesztve, rajta vörös festékekkel orosz nyelvű felirat és az 1856-os dátum. (Úgy tűnt, nemrég helyezték el itt, a festék még nem fakult meg, valószínűleg a rokonok vagy közeli barátok közül valaki gondoskodott a feliratról, emlékezvén Petőfi Barguzinba érkezésének századik évfordulójára.) Úgy éreztem, a felirat hibás. Nem egyezett minden a végződésekben. Nem értettem akkor, hogy lehet ugyanazon a keresztén egyszerre orosz és nem orosz nyelvű felirat, egy nem orosz és egy orosz családnév. De mikor ránéztem az elhalálzási dátumra (május), és ez azonos volt, úgy gondoltam, hogy a sírban két ember van eltemetve: az egyik orosz, a másik valamilyen külföldi származású. Ismervén a magyar költő és forradalmár nevét, (ma már) teljes valószínűséggel megerősíthetem, hogy a nyolcszögletű táblán a Sándor Petőfi 1856 május felirathoz közel álló szöveg volt, az alsó táblán: Alekszandr Sztjepanovics Petrovics 1856 május.

Végül közlöm: Küchelbecker sírjánál és Petőfi Sándor feltételezett temetési helyén 1952, 1960, 1969, 1977. évben jártam. M. K. Küchelbecker sírján az öntöttvas táblán a következő felirat volt: M. K. Küchelbecker 1835. A tábla helye nem változott 1952-től 1969-ig, de 1977-ben már nem volt meg. Küchelbeckernek 1975-ben emlékművet emeltek a politikai száműzöttek hét sírja közül négy fölé. Ezeket a barguziniek „dekabrista síroknak” nevezik. A valóságban azonban Küchelbecker sírja nem itt van, hanem másutt, a politikai száműzöttek sírjaihoz közelebb eső temetkezési helyen. Petőfi Sándor feltételezett temetési helyén (ha emlékeztem nem csal) öt sír van, ezek közül az egyik, amelyen szögletes kereszt található, Petőfi Sándoré. M. K. Küchelbecker és Petőfi Sándor sírjának feltételezett helye között még legalább két sír található egymás mellett, fakeszttel megjelölve, melyek közül az egyik kidőlt. Erre a sorsra jutott a kerítés is 1952-ben.

Néhány szó magamról: 1954-ben fejeztem be Uszty-Barguzinban a középiskolát. Jelenleg az Össz-szövetségi „Tisztelet” érdeméremmel kitüntetett Szénipari Tudományos Tervező- és Kutatóintézet (KuzNIUI) tudományos munkatársa vagyok.

Tisztelettel:

Pantyelejmon Muravjov

1986. XI. 9.

Amíg emléke él, él az ember is!

Tisztelt Eduard Viktorovics!

El kell mondanom, hogy Uszty-Barguzinban laktam — bár szabadságom idején vagy rokon látogatáson Burguzinban is megfordultam — sok mindent ezért nem ismerhetek. Ezzel együtt, lehetőségeim szerint, válaszolok az Ön kérdéseire. (Arról, amit a régi barguzini temetőben észleltem.)

E bonyolult kérdésben csak azért könnyű eligazodnom, mert 1952-ben az alábbi sorrendben ismerkedtem meg a főbb sírokkal: először M. K. Küchelbecker hantjával, majd Petőfi-Petrovics feltételezett sírjával és a politikai száműzöttekével, végül pedig a zsidó temetővel.

1969-ben ismét megnéztem Küchelbecker sírját, majd akaratlanul is a dekabristára tereltem a szót rokonaimmal. Ők tudták, hogy a temetőben egy dekabrista van eltemetve, de ezenkívül nem tudtak semmit. Hirtelen eszembe jutott, mi történik, ha elvész a síremlék, mint ahogyan koráb-

ban is elkallódtak, tönkrementek kvarcit-homokkő- és öntöttvas keresztek, és senki nem tudja majd, hol volt Küchelbecker sírja? Visszamentem a temetőbe, hogy megjegyezhessem a jeles síremlék helyét. Még egyszer elolvastam a feliratot: felül M. K. Küchelbecker, alul az 1835-ös dátum. A síremlék mellett egy fenyő állt (ez irányított 1952-ben). A fenyő és a síremlék közepe közötti távolság kb. 1,25 métert tett ki. Ezt a fenyőt a „gyász fenyőjének” neveztem. Törzse és magassága szokatlan volt ezen a helyen, a kérge alul sötét, majdnem fekete.

Hogy még jobban emlékezzem, eszembe vettem a Petőfi-Petrovics féle sírt is, mely Küchelbecker síremlékétől 16-18 méternyire keletre, az erdő mélyén volt. Sokáig álltam mellette, lépcsőzetes formájú, körülbelül 60-80 centiméter magas vaskerítés övezte. Ezen a temetkezési helyen öt sír domborult (még lehet tévedek, kérem, javítson ki). Kedvem támadt átlépni a kerítésen, nem maradt-e még valami ismertetőjel. A bejáratnál, a síron feküdt egy kis vastábla (a kerítés nyugati oldalán), a bal sarokban, a hantok közé süllyedve, eredetileg a kereszt tartozéka lehetett. A tábla közepén egy vágásnyomhoz hasonló rés volt. A temetkezőhely körül és a sírok között száraz, töredezett „baguljnyik” volt (egyébként ez a növény májusban virágzik). A temetkezőhely kerítése mögött erdőcsoport és bokrok, elől és közepén fenyő. Próbáltam megfejtetni, hogy miért nincs ez a sír a temetőben, mi-

ért került kívülre. A felmerült kérdésekre nem találtam választ. Amikor azonban a Bajkál 1985. ötös számában elolvastam az ön anyagait, arra a következtetésre jutottam, hogy a régi barguzini temetőben minden temetkezési helynek szigorúan meghatározott helye van. S ha figyelembe vesszük, hogy M. K. Küchelbecker és a magyar forradalmárok, Petőfi Sándor és társai a cárra és a királyra támadtak, akkor érthető, miért helyezték őket az emberi tekintettől távolabb eső helyre.

P. I. Morokov visszaemlékezéseiből: „Nem járt templomba, és ezért a helybéli pap nagyon nem szerette. Mikor a pap végigjárta az újonnan érkezőket, Petrovics bement a szobájába, és bezárkózott, hogy „ne is lássa a papot”. Azért, mert „nem a mi pravoszlav hitünkön” volt, s még azért is került sírja és harcostársainak sírja M. K. Küchelbeckeré mögé, hogy távol legyen az emberek (papok) szemétől.

Eduard Viktorovics feltétlenül keresse meg Gersevic Matvejt. Mi Motjának szőlőtottuk. Most ötvenéves. Uszty-barguzini, ő volt az idegenvezetőnk 1952-ben. Az öccsét Mihailnak hívják. Feltétlenül többet tud, mint én. Vannak Barguzinban rokonai és ismerősei. Együtt járunk nála. Nem tudom a címüket és családnévüket.

A Bajkálban 1985-86-ban közölt publikációkon kívül nem ismerek más forrásmunkát. Emlékezetből írtam le mindent. Az Ön által küldött cikkekkel még meg kell ismerkednem. Ami pedig (január-februárra szóló) meghívását illeti: nagyon hálás vagyok, de gondolom, több hasznomat veheti június-júliusban. Télen mindent eltakar a hó, ezért azt tanácsolom, akkor semmit ne tegyenek azon kívül, hogy megkeresik, hol volt eltemetve M. K. Küchelbecker és Petőfi-Petrovics. Félék „mamaj támadásától”. (Magyarul: Tél tábornoktól.) Ha egészségi állapotom engedi, feltétlenül találkozunk majd. Legfontosabb feladatunk, hogy a „Szibériai legenda” Petőfi-Petrovicsról történelmi hitelessége tisztázódjék.

Ha megkapja a tervrajzot, azonnal kedve támad megismerkedni a helyszínnel. S még egy jó tanács: Küchelbecker sírjától (a „gyász fenyőjétől”) minden egyenesen kelet felé, ne forduljon el semerre. Amikor átmegy az erdőn, s egy erdő nélküli részhez ér, folytassa útját az erdőcsoport felé (fenyő), balra meglát majd egy kerítést, amely az erdőcsoport mögött van, előtte pedig Petrovics sírja.

P. MURAVJOV

1986. XI.29.

Magyar temetkezési hely a barguzini temetőben

